

ELS ENGINYERS I ENCARREGATS DE LA CASA CROS

Qui no coneix a Catalunya i en el reste de l'Estat espanyol, i d'una manera molt especialíssima a Badalona l'empresa de productes químics "CASA CROS", de la que els badalonins en guardem tan tristos records? Tristos i sagnants records: la "CASA CROS" té establertes moltes fàbriques per tot arreu del nostre país: a Màlaga, a Sevilla, Santander, Valencia, a la província de Lleida, entre altres llocs. La més important d'elles és, per desgracia, a Badalona. L'esmentada empresa la qual els seus fundadors, eren originaris de França, s'implanta a la nostra ciutat a l'any 1840, Des de aquella època del segle passat sempre tingué conflictes amb els seus obrers i per raons de reivindicacions d'augment de salaris i per milloraments de les condicions de treball les quals, unes i altres, tenien molt que desitjar provocant alhora incidents i malalties més que sospitoses provocades pels productes químics que s'hi fabricaven. I aquells conflictes i vagues que els treballadors declaraven finalitzaven sempre més que malament puix que els obrers les perdien sempre. I les perdien per una colla de circumstancies: per l'esquirolatje que l'empresa anava a reclutar, generalment a la província de Murcia, i per l'apoi descarat i sense vergonya que li donaven les autoritats gubernatives enviant-lis la policia i la Guardia Civil a dintre mateix de la fàbrica a la qual hi feien de les seves per obligar els obrers vaguistes perquè reprenguessin llur treball. En tots aquells conflictes els enginyers i els encarregats, com a gossos, es posaven sempre al costat de l'empresa, dels seus "amos" i feien el que podien per a convèncer a tots aquells proletaris, i maltractar-los, quan -donant-se compte que havien estat enganyats- és negaven a traïr els seus companys en vaga. D'aquí venia, segurament, del perquè sempre existí una gran tibantor entre els treballadors i els tècnics o sigui amb la gent de "corbata i bata blanca".

I cada vegada que una vaga és perdia, i casi sempre era així, la Casa Cros despedia i els llençava al carrer a una colla dels seus obrers o sigui els que més s'havien distingit en organitzar aquells moviments reivindicatius el que portava, com a conseqüència, -a les cases d'aquells militants sindicalistes- la gana, la fam i la desesperació.

Les vagues i moviments més famosos que hi hagueren a la Casa Cros de Badalona foren la de l'any 1918 la que ocasiona la matança de quatre obrers a la Plaça de l'Ajuntament, i una colla de ferits greus, per la Guardia Civil. Aquella vaga és ca perdre i una colla d'obriers llençats al pacte de la fam. Ells i els seus familiars. I l'altre de vaga, la del 1931, també fracassà miserablement i a conseqüència de les dues esmentades vagues foren despatxats a prop de vuitanta obrers. I tant a la una com a l'altre de vaga, cap Enginyer, i molt menys els encarregats, feren res per ajudar a aquells pobres treballadors víctimes de la rapacitat de l'empresa. I això provocava, naturalment, més odi i més descontent entre les dues classes. La vaga del 1931, que igualment els obrers la varen perdre, foren despedits exactament 48 d'ells. Aquest darrer conflicte, però, és va poder resoldre i a favor dels obrers a primers de l'any 1936. Del perquè d'aquesta victoria ja ho expliquem, i ben detalladament en un altre capítol i amb el títol "ACCIO DIRECTA O RES de TOT!".

Arran de l'esmentada victòria que obtingueren els obrers de la Casa Cros de la ciutat badalonina, tots els despedits pogueren reingressar de bell nou en els seus llocs de treball. En tot i això, però, no és pogué privar pas a la tibantor i fins i tot l'odi que la majoria d'obriers tenien contra les "bates blanques". I aquest odi és manifestà, inexorablement, i amb una gran ferocitat, el dia 19 de juliol de l'any 1936, i en motiu de la sublevació franquista puix que la majoria dels treballadors de

la Casa Cros, s'apoderaren i invadiren la fàbrica, segrestant a tots els enginyers i els encarregats, tancant-los a dintre dels menjadors a l'ensems que vigilats per una colla de gent armada de fusells i pistoles. Ja és pot pensar quina era la situació, i plens de temor per les seves vides tots aquells homes –una bona trentena- els quals, el dia abans encara, és mostraren orgullosos i és miraven amb força desdeny a n'aquells centenars d'obrers que feien marxar l'explotació de productes químics d'aquella gran fàbrica. No deixava d'esser força angoixós i preocupant aquella situació en que és trobaven tots aquells tècnics –alguns d'ells de molta reputació-mundial, i dels altres que des de feia molts anys, s'havien convertit fent el trist i lamentable paper de "cabos de vara".

Davant d'aquella situació els Capdavanters del Sindicat de Productes Químics de la localitat badalonina –Valentin Gonzalo, Juan Toledo, Clemente Gallego i alguns altres, és veieren desarmats i impotents alhora, per a poder fer front a n'aquella situació que, per moments, podia esdevenir tràgica i més que colpidora. Llavors, i davant del que és podia produir, els abans esmentats militants i acompanyats d'altres, vingueren a l'Ajuntament i per tal d'entrevistar-se amb el Comitè de Salut Pública i per demanar llur ajuda i anar tots plegats i acompanyats amb una bona colla de militants cenetistes, a la Casa Cros i en la finalitat de poder alliberar a tots aquells homes que estaven segrestats a dintre de la fàbrica. L'argumentació, i cal convenir que era de pes, que feien prevaldre els representants del Sindicat de l'Indústria Química, per salvar a tots els tècnics, era del tot necessari que tots plegats ens teníem d'esforçar a fer comprendre a tots els segrestadors que era del tot necessari fer rutil·lar la fàbrica puix que, davant el terrabastall que s'estava produint a tot el país, tots els mitjans de producció és tenien que posar en marxa i sense cap mena de defallença. I en més raó l'indústria química puix que molts productes que fabricava servien per alimentar, amb els abonos, les terres i molts altres que servien per les neteges, per armament i per municions. A l'ensems que posar-ho tot en marxa per a poder aplastar el moviment subversiu feixista i una vegada això aconseguit puguer edificar una nova societat més justa, més humana i saturada de LLIBERTAT!. I volia dir, doncs, -se'ls digué als segrestadors que era del tot necessari alliberar a tots aquells tècnics puix que teníem necessitat de tots ells per fer rutil·lar a tota l'indústria química. No cal que és digui que els companys del Comitè de Salut Pública que acompanyàvem a tots els dirigents del Sindicat de Productes Químics per alliberar els segrestats, acceptà de bon grat, i amb entusiasme tot quan proposaven. Llavors, i sense pèrdua de temps tots plegats i força d'ells ben armats marxaren en direcció de la fàbrica Cros. A l'arribar a la gran portalada de l'esmentada fàbrica, una bona colla d'obrers, i ben armats també, intentaren de barrar-nos el pas. Hi hagué un moment d'indecisió per part de tots. En tot, però... i després de parlamentar entre els uns i els altres, s'imposà en bon sentit i els comissionats del Sindicat de l'Indústria Química i els del Comitè de Salut Pública els quals aquests darrers anaven acompanyats dels cenetistes, Mariano Gil, Antonio Garcia, Jose Miras, Antonio Blanco i alguns altres més tots els quals pertanyien a n'aquell Sindicat obrer i els dos primers treballaven a la Casa Cros, entraren a l'interior de la fàbrica i prenent totes les precaucions necessàries i per tal d'evitar tota temptativa d'agressió. Sortosament no és va produir cap nota discordant i molt menys cap mena de violència. Tothom acata totes les directives que els representants del Sindicat de Productes Químics i el Comitè de Salut Pública havien donat a tothom.

Seguidament, els comissionats, i sempre acompanyats dels homes que anaven amb ells, entraren a la gran sala-menjador i veieren en ella una bona trentena d'enginyers i encarregats els quals els uns i els altres estaven esparverats de por i de debò. Entre aquells enginyers recordem en Pagès, l'Oliva, Maluquer, Carpy, Montanyà, Vancells, Castells. I dels encarregats en Zamorano. De tots aquests tècnics en Carpy i en Montanyà uns mesos més tard foren vilment assassinats en una nova rebufada que és produït per part dels "incontrolats".

Sense pèrdua de temps s'invita a tots els enginyers i encarregats a assentar-se a les cadires que rodejaven a les taules de marbre, i un membre del Comitè de Salut Pública els va invitar a signar un document en el que s'hi declarava que tots ells estaven disposats a acatar totes les ordres que se'ls hi dona i que emanaven de les autoritats republicanes. A l'ensem que condemnaven la sublevació franquista i a treballar fermament i fer funcionar la fàbrica. Recordem entre altres coses, que els primers a signar foren en Pagés i l'Oliva i secundats seguidament per tots els altres enginyers i encarregats. Tots, doncs menys un d'enginyer.... no deixava d'esser insòlit i més que atrevit que un sol enginyer s'atrevis a no imitar els seus companys. Aquest enginyer no fou altre que en Maluquer, o sigui un dels fills d'en Joan Maluquer Viladot, fervent monàrquic i ex-President de la Diputació Provincial de Barcelona quan la Dictadura del General Berenguer. Aquest fill Maluquer estava considerat, en aquella època, com un dels enginyers de Espanya més capacitat per a tractar i fabricar el carbó actiu. Ingredient químic que s'aplica per la fabricació d'obusos d'artilleria i per altres coses també. Quan se li preguntà del perquè no volia signar el document s'aixeca de la seva cadira i d'una manera més que altiva i amb força orgull declarà:

- "Jo no vull, ni puc, signar aquest document puix que en tant que falangista que jo sóc, seria traïr les meves idees i els meus sentiments patriòtics! Mateu-me, si voleu, però no signo!"

Ja és pot pensar l'esverament que aquella declaració va produir a tots els presents i, més que ningú, a tots els seus companys de professió els quals -alguns- l'invitaren a que signes puix que si no feia tant ell, com tots els altres, corrien el risc d'esser assassinats. En Maluquer els va insultar i amb un gran desdeny els hi va dir: "vosaltres el que sou és una colla de covards i de traïdors!".

Davant d'aquella situació que, de perdurar, esdevenir més tràgica, un membre del Comitè de Salut Pública intervingué en la discussió que tenien els enginyers entre ells, i dirigint-se a n'en Maluquer li va dir: "Ja us doneu compte, senyor Maluquer, en la situació en que us col·loqueu i en la que ens poseu a tots nosaltres?".- Aquest darrer, i més testarrut que mai respongué:

- "Sigui quina sigui la situació jo us asseguro que no signaré el document que ens imposeu!".

A n'aquesta darrera declaració de l'enginyer Maluquer donà una gran llum el membre d'aquell Comitè de Salut Pública de Badalona i tantes vegades esmentat en tots aquests escrits que avui publiquem per a coneixement de tothom, al qual li digué: "Senyor Maluquer, i en tot el respecte que la seva persona em mereix, voleu acceptar -encara que només siguin per uns minuts- tancar-vos amb mi al despatx del Director? I dirigint-se als seus companys de delegació els hi demanà: "I teniu a fer alguna objecció a la meva proposta, companys del Sindicat de Productes Química?" - "Cap ni una company X!" respongueren aquests darrers. "I vós, senyor Maluquer, l'accepteu la meva proposta?", a la que l'esmentat enginyer respongué i fermament:

"L'accepto la vostra proposta! En tot us asseguro, però, que no em guanyareu a la vostra causa i encara que la meua negativa m'hagi de costar la meua mort!"

Els dos homes, doncs, és tancaren al despatx del director de la Casa Cros. La papereta a jugar era força difícil! En tot i així, i una vegada assentats tots dos al voltant de la taula-despatx, el representant del Comitè de Salut Pública clava els seus ulls en els d'en Maluquer i dient-li:

"Ja heu reflexionat prou bé, senyor Maluquer que, en el pitjor dels casos quina seria la situació en que quedarien la vostra muller i els vostres fills si és que en teniu? És que els estimeu a tots ells?" La resposta a n'aquestes dues preguntes fou que unes llàgrimes saltaren dels seus ulls. Els d'en Maluquer, el qual, i fent un gran esforç de consciència va respondre:

"Sí..... signaré el document: Però... amb una condició, una sola: que tots els dies jo vindré a Badalona a treballar en el Laboratori, i que després de finalitzada la meua jornada, podré anar a dormir a casa meua a Barcelona i que no seré mai seguit ni vigilat per la policia"

El membre del Comitè de Salut Pública havia vençut la resistència del "famós" Enginyer Maluquer el qual tractava i elaborava l'àcid carbonic que tant necessitava el Govern de la República per a puguer fer front a les envestides de la facció feixista sublevada.

Vint minuts després de celebrada aquella entrevista, i a porta tancada, i en el despatx de la direcció de la Casa Cros de ciutat de Badalona, quan sortiren d'ell i retornaven al gran menjador a on els esperaven amb ulls plens de neguit i d'angoixa els altres enginyers, els encarregats i els obrers, als que se'ls explicà l'acord que havien arribat en Maluquer i el representant del Comitè. La satisfacció fou general i tots ho aprovaren i sense que ningú hi fes cap mena d'objecció. Mentrestant el senyor Maluquer agafa una ploma que havia al damunt de la taula i signa el document que tant semblava l'havia trasbalsat el seu cor...

A les set de la tarda és dona per acabada aquella gestió que tantes angúnies havia produït a tots els que hi havia intervingut. Seguidament en Maluquer, i amb el seu cotxe particular, marxa cap a Barcelona i portant a la butxaca un Salvaconducte que li havien redactat i estès els directius del Sindicat de l'Indústria Química i els del Comitè de Salut Pública i per tal de que ningú pugués barrar-li el pas...

Uns dies després el Ministre de la Guerra del Govern de la República, i per mitjà del President de la Generalitat de Catalunya, és dirigien al Consell d'empresa de la Casa Cros demanat-lis i preguntant-lis, alhora, que fessin tot el que poguessin per evitar perquè a l'enginyer Maluquer no li passes res de mal puix "que era el único Ingeniero de que disponia la República en la manipulación del ácido carbónico tan necesario para nuestro ejercito".

Passaren els mesos i la Casa Cros continuava fabricant el carbó actiu i sota la direcció del senyor Maluquer puix que era l'únic enginyer de la Casa Cros, i potser de tot Espanya, que coneixia tots els secrets i els ingredients per a fabricar l'esmentat carbó actiu.

Un dia, però,.... va desaparèixer l'esmentat "senyor" Maluquer i fugí a la zona franquista, traïnt d'una manera manifesta i sense cap mena de vergonya el compromís que havia contret i signat el dia 19 de juliol del 1936. En tot i això hi ha qui cregué, a l'època, que en Maluquer havia fugit pel fet que, en aquells dies, -i com ja hem dit més amunt d'aquest treball- els "incontrolats" havien assassinat i d'una manera despietada dels Enginyers Carpy i Montañá, de la Casa Cros. És

possible que això hagués influït a que en Maluquer hagués fugit. No ho negarem puix que la por no és compra ni és pot vendre puix que cada persona té la seva de por i en segons quines circumstancies.

Però... el que crida força l'atenció en l'esmentada fugida fou que uns dies després que en Maluquer s'havia fet escàpol els aparells que fabricaven l'àcid carbònic seguien funcionant i gracies a que un altre Enginyer regirant papers en el laboratori en que treballava el fugitiu, hi va trobar totes les formules de fabricació d'aquell àcid. I moltíssim més cridà l'atenció quan en dies successius, i per primera vegada és presentà l'aviació italiana –a les dues de la matinada- i començà a bombardejar per primera vegada a les naus de Casa Cros. Destruïren alguns aparells. Aquest primer bombardeig fou el dia 8 de juny del 1938. I per tal de poguer-se assegurar-se de que tot ho calia destrossar-ho els avions facciosos tornaren a bombardejar la fàbrica Cros els dies 29 de juny, i els dies 19 de juliol i el 14 de novembre del mateix any. No cal que diem que destrossaren tot el que els hi convenia i causant a més a més morts i ferits de treballadors.

Aquesta fou, doncs, l'actuació d'aquell enginyer Maluquer puix que la prova i més que evident és que mentres que ell estigué treballant en els laboratoris i amb els aparells que fabricava l'àcid carbònic mai l'aviació facciosa havia bombardejat a la Casa Cros. Pensem, doncs, que les proves no poden esser més evidents i acaplaradores contra aquell "digne" Enginyer.

Ah!, si de veritat existís aquest bon DEU que els catòlics ens diuen que hi ha en el Cel, i que tot ho pot a la terra pel bé de la Humanitat, a quants i a quants hauria de demanar comptes pel seu comportament a la terra. Del que han fet i estan fent i estan fent encara. ELL, el bon DEU, estem segurs que s'esgarriaria i de quina manera!